Навчально-методичний центр ЦЗ та БЖД Вінницької області

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для вчителів учнів та батьків

Блекаути та повітряні тривоги: навчання в умовах ведення бойових дій в країні

ВСТУП

Аварійні вимкнення світла та повітряні тривоги — те, що застає населення країни зненацька. Найкращий спосіб не розгубитися та спробувати спланувати власну життєдіяльність в умовах ведення воєнних дій в країні — спиратися на правила та алгоритми дій для кожної конкретної надзвичайної чи непередбачуваної ситуації. В рекомендаціях надано поради для учнів та батьків на різні випадки життя. Дані рекомендації є узагальненим досвідом закладів освіти різних країн, які працювали під час бойових дій.

1. Що робити, якщо повітряну тривогу оголосили до початку занять?

Варіант може бути лише один: йти до укриття поблизу дому (у крайньому разі скористатися правилом двох стін). Вести чи відправляти до школи дітей у такій ситуації — ризик для життя. Навіть якщо можна швидко добігти до закладу освіти, вчителів там може не бути. Адже вони також не повинні діставатися до школи під час повітряної тривоги, а ймовірно підуть в укриття поблизу своїх домівок. Навряд чи хтось з учителів незаконно вимагатиме ігнорувати небезпеку.

Зазвичай, проблеми виникають лише з окремими батьками, які прямують на роботу та, попри повітряну тривогу, намагаються привести дітей до класів.

До слова, подібними вчинками вони привчають синів і доньок ігнорувати заходи безпеки. Наслідки такого «виховання» можуть бути жахливими.

2. Коли мають розпочатися уроки після відбою тривоги?

Саме цей момент спричиняє значно більше непорозумінь у спілкуванні батьків, школярів та вчителів. Чимало родин вважають, що у школах все одно чекатимуть дитину на перший урок, якщо повітряна тривога завершиться до початку занять. А за запізнення чи неявку сваритимуть. І якщо школа далеко від будинку, це створює невизначеність.

Розглянемо приклад. Перший урок в закладі освіти починається о 09:00. Шлях до закладу освіти в школяра займає зазвичай годину на міському транспорті та ще пішки. Повітряна тривога тривала із самого ранку до 08:30. Що робити? Адже є учні, які дістануться швидше.

Існують заклади освіти, які відновлюють заняття, щойно більшість дітей прийде до класу. Що тоді робити батькам? Викликати таксі? Оскільки не в усіх на це є кошти, дехто не дбає про безпеку і починає рух в напрямку школи в той час, коли повітряна тривога ще не закінчилася.

Дбаючи про безпеку всіх учасників освітнього процесу, керівництво закладу освіти має запропонувати чіткий алгоритм, як діяти батькам учнів початкової школи та старшокласникам під час тривоги та після її закінчення. Рішення та алгоритми дій мають бути індивідуальними для кожного закладу освіти!

Існують різні сценарії. Є варіант, за яким заняття в день, коли лунає повітряна тривога, автоматично переходять у дистанційний формат. Заняття он-лайн починаються не пізніше, ніж за годину після відбою тривоги. Зокрема, саме таке положення введено в закладах освіти столиці.

У маленьких містах і селах, можливо, доцільніше проводити очне навчання. Класний керівник має обговорити з батьками (наприклад, у батьківському чаті або в телефонному режимі) час, за який усі школярі здатні дістатися до школи.

3. Як визначитися, чи йти учню до закладу освіти після ранкової повітряної тривоги?

Якщо повітряна тривога розпочалася ще до початку занять та триває так довго, що учень, імовірно, встигне дістатися до школи лише наприкінці навчального дня, сенсу в такій ситуації немає. Наголошуємо, що учні та їх батьки не мають самотужки приймати рішення. Тож будьте на зв'язку в батьківському чаті та після відбою тривоги повідомляйте: чи мають діти прямувати до школи, чи дистанційно займатимуться, чи просто отримають матеріали для самопідготовки. Освітянам радять створювати єдині для всіх учасників освітнього процесу лінії комунікації, з метою отримання від учителя інформації щодо дій учнів після повітряної тривоги. Слід відповідально поставитись до інформування стосовно дій здобувачів освіти після повітряної тривоги, вона має своєчасно надходити до батьків учнів.

4. Що робити, якщо тривога застала учня дорогою до школи?

Батьки з дітьми мають заздалегідь скласти безпечний маршрут руху та знайти укриття, до яких учень зможе на різних етапах шляху дістатися за 5-10 хвилин після оголошення повітряної тривоги. Вони мають домовитися, щоб син чи донька йшли до школи лише визначеним заздалегідь маршрутом. Якщо лунає оповіщення про повітряну тривогу та виникає потреба спуститись в укриття, діти мають знати, як поводитись в ньому. Вони не чекають на вході, а мають розташуватись всередині. Учень має попередити класного керівника, де він перебуває, або передати цю інформацію через батьків.

5. Як діяти, якщо школяр їхав громадським транспортом?

Батьки разом з дітьми мають заздалегідь визначитись, яке укриття найближче до кожної зупинки на шляху до закладу освіти. Громадський транспорт зупиняється під час повітряної тривоги, тож дитина має йти у сховище. Варто порадити дитині швидко, але без метушні, виходити з транспортного засобу, адже громадський транспорт є небезпечним об'єктом.

6.Як діяти, якщо діти прямують до закладу освіти у шкільному автобусі?

Водій шкільного автобуса не має права продовжувати рух або стояти з пасажирами всередині. Діти мають вийти, навіть якщо повітряна тривога застала в лісі чи на полі і поруч немає укриття. Дорослі допомагають їм сховатися в найбільш відповідному місті: в траншеї, під містком, естакадою, бетонною конструкцією. Подібна ситуація може трапитись в місцевості, де учні з невеличких сіл дістаються шкільним автобусом до опорної школи.

Часом батьки нарікають, що замість теплого автобуса діти перебувають на відкритому повітрі. Пам'ятаємо, що повітряні тривоги — це не умовність, а серйозна загроза життю та здоров'ю дитини. На жаль, дискомфорт під час повітряної тривоги може бути значним, але шкільні працівники мають дбати про безпеку дітей максимально. Батьки можуть заздалегідь підготуватися до такої ситуацій (підготувати запасний теплий одяг дитині, термос з теплим напоєм, сольові грілки для долоньок). У випадку, коли шлях до школи далекий та складний, батьки можуть перевести дитину на індивідуальну форму навчання.

7. Якщо учень запізнюється на урок, чи треба бігти до школи?

Якщо повітряну тривогу вже оголосили, а дитина знаходиться на шляху до школи, вона має йти в найближче укриття, що заздалегідь визначено батьками на шляху до закладу освіти. Чому не варто бігти: доки дитина добіжить до школи, працівники закладу освіти вже перейдуть в укриття разом з іншими учнями. Саме тому, під час повітряної тривоги учнів до школи не приймають.

8. Що робити батькам, якщо повітряна тривога розпочалася саме тоді, коли вони привели до школи дітей?

Батьки мають шукати інше укриття, якщо в шкільному укритті відсутні вільні місця (наявні лише для учнів та вчителів, обслуговуючого персоналу). У великих школах під виглядом членів родини учня до укриття можуть потрапити незнайомці з недобрими намірами. Якщо школа невелика, а вчителі добре знають батьків своїх учнів, в укритті є вільні місця для них, можуть провести їх в укриття.

9. Якщо в укритті холодно, мало світла через блекаут, чи можуть батьки забрати дитину?

- Ні, адже до кінця повітряної тривоги забирати дітей не дозволено. Здається, це просто. Але після того, як додалися блекаути, ставлення частини батьків до шкільних сховищ змінилося. Одна річ: діти співають та граються в теплому та світлому укритті. Інша: при світлі ліхтарів у прохолоді, адже не всі сховища забезпечують достатню температуру повітря в приміщенні в разі вимкнення електрики.

Якщо керівництво закладу освіти визнає, що у школи немає належного укриття, навчання переводиться у дистанційний формат. Часто керівники домовляються щодо укриття учнів (середня та старша школа) в зручному укритті не далі ніж 500 м від закладу освіти. Якщо ідеться про незручності, доведеться до них звикати, адже безпека учасників освітнього процесу — понад усе.

10. А якщо батьки письмово візьмуть відповідальність на себе?

Декого з батьків учнів окремих закладів освіти ввели в оману письмові заяви, що запропонували їм власноручно підписати класні керівники, про те, що батьки несуть особисту відповідальність за дітей під час їх перебування у закладі освіти. Мовляв, не заважайте робити вибір та забирати сина чи доньку з укриття. Або ж за власною ініціативою пишуть розписки про те, що забирають дитину під свою відповідальність. Подібні «документи» не мають законної сили. Вчителі ж повинні дотримуватися вимог до забезпечення безпеки дітей: під час повітряної тривоги учні мають залишатись в шкільному укритті.

В окремих випадках, батьки посилаються на те, що у школи вчителі утримують дитину проти її волі та волі батьків, а це судова справа. Утім, відповідно до законодавства, бажання батьків учня (учениці), не може бути вищим за безпеку дитини.

Відповідні дії педагогічного колективу під час повітряної тривоги — це питання захисту життя та здоров'я учнів. Саме тому, безпека учнів є пріоритетом для вчителів.

11. Чи мають право учні під час повітряної тривоги відвідувати вбиральню в школі (ні в укритті)?

Трапляються окремі випадки, коли в укритті не працюють туалети. Біотуалети вийшли з ладу та не працюють, оскільки в закладі освіти немає коштів на розщеплювач до них. Тому, за потреби, вчитель водить дітей з укриття до шкільного туалету.

Це — порушення всіх існуючих норм поведінки під час повітряної тривоги, адже педагог наражає себе та дитину на небезпеку, коли виходить зі сховища.

12. Чи можна забрати дітей, якщо тривога триває кілька годин після завершення уроків?

Скільки б не тривала повітряна тривога, діти мають вийти з укриття лише після відбою (незалежно від того, завершилися заняття чи ні). Всі учні мають знати про це правило.

Навіть по закінченні робочого часу, вчитель залишається зі школярами в укритті. У випадку, коли педагог посилається на те, що його робочий день закінчився та телефонує батькам з проханням терміново забрали дітей з укриття, подібний вчинок є протизаконним.

Якщо відбій повітряної тривоги оголосили вже затемна, класний керівник обов'язково має поцікавитися, яким чином дитина має дістатися додому, якщо потрібно, зателефонувати батькам.

13. Як бути, якщо повітряна тривога перервала контрольну роботу чи диктант?

Після повітряної тривоги урок, що перервали, не продовжується. Уроки тривають далі за розкладом. Завершення контрольної чи диктанту має відбутися не одразу, а на наступному уроці з цього предмета, тоді, коли урок має відбутися за розкладом.

14. А якщо через вимкнення світла не відбулися уроки в дистанційному форматі?

Інколи, учителі проводять додаткові уроки, щоб «наздогнати» тематичний навчальний матеріал. Проте час, який школярі мають проводити біля екранів, суворо обмежений санітарними нормами. У таких випадках педагогічні працівники мають надати учням основні поняття за темою та стисло опрацьовати її зміст, окрім цього, частину матеріалу дають на самостійне опрацювання учнями.

Окрім синхронного формату, існує також асинхронний, що дає змогу учню самостійно зробити розподіл навантаження. Учитель надає тематичні презентації, відеоматеріали, які допоможуть учням і батькам засвоїти новий матеріал.

15. Якщо за гібридного навчання урок відбувся в класі, але через вимкнення світла частина учнів не змогла приєднатися онлайн, що тоді?

Звісно, вчитель не може ігнорувати той факт, що в частини учнів класу дистанційне навчання не відбулось. Досвідчені освітяни радять провести онлайн-заняття окремо або вчинити так, як у відповіді на запитання № 14.

16. Чи має відбутися урок, якщо в дистанційному класі навчаються діти з різних районів населеного пункту, а в частини з них — повітряна тривога чи блекаут?

Лише вчитель може вирішувати, чи має відбутися урок, залежно від кількості відсутніх. Найімовірніше заняття відбудеться. Проте, педагог має подбати про спосіб вивчення даної теми рештою учнів (відповіді № 14 та № 15).

Якщо вчитель ігнорує проблему, що виникла, та натякає на те, що діти самотужки мають «наздогнати» тематичний матеріал, існує ризик, що вони не підуть в укриття тобто ризикуватимуть власною безпекою.

17. Чи повинен учитель враховувати, що під час блекауту учень не може надіслати виконану роботу?

Під час дистанційного навчання поширеною є вимога педагогів виконати завдання до певної години на он-лайн платформі або сфотографувати виконані завдання в зошиті та надіслати в один із мессенджерів.

Звісно, умови блекауту роблять це складним, а подекуди - неможливим. Учитель має надати учням запас часу. Наприклад, перевіряти наявність робіт наприкінці тижня, а ні щодня.

Сайт «Освіторія» зібрала поради для учнів та їхніх батьків на різні випадки життя від МОН, UNICEF, Служби освітнього омбудсмена, ДСНС України, органів управління освітою. Окрім того, використала адаптовані «рецепти» Ізраїлю, Сирії та інших країн, де школи працювали під час ведення бойових дій на території вищезазначених держав.